

Bredikhin Volodymyr, PhD. tehn. Sciences, Assoc., Department of Economy, University Harkivsky natsionalny budivnitstva that arhitekturi. Address: Sumska str. 40, m. Kharkiv, Ukraine, 61002. E-mail: bredixin@mail.ru.

*Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук, проф. Крутовою А.С.
Отримано 15.10.2016. ХДУХТ, Харків.*

УДК 338.24

ПРИНЦИПИ, ФУНКЦІЇ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

М.В. Чорна, О.С. Шуміло

Визначено та обґрунтовано сукупність основних принципів управління економічною безпекою підприємства роздрібною торгівлі, встановлено вимоги до відповідної системи управління. Розглянуто методи і функції управління економічною безпекою підприємства, доведено необхідність їх комплексного застосування під час формування системи управління економічною безпекою торговельного підприємства.

Ключові слова: управління економічною безпекою, підприємство роздрібною торгівлі, принципи, функції, методи.

ПРИНЦИПЫ, ФУНКЦИИ И МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ

М.В. Черная, О.С. Шумило

Определены и обоснованы совокупность основных принципов управления экономической безопасностью предприятия розничной торговли, установлены требования к соответствующей системы управления. Рассмотрены методы и функции управления экономической безопасностью предприятия, доказана необходимость их комплексного применения при формировании системы управления экономической безопасностью предприятия.

Ключевые слова: управление экономической безопасностью, предприятие розничной торговли, принципы, функции, методы.

PRINCIPLES, FUNCTIONS AND METHODS OF MANAGING ECONOMIC SECURITY OF RETAIL TRADE COMPANY

M. Chorna, O. Shumilo

The author determines and substantiates a set of the main principles of managing economic security of retail trade companies and indicates requirements to a corresponding management system. The author proves the importance of application of corresponding management principles, which consist in establishment of rules, which are determinedly managers of trade companies, for subordinated subjects being the basis for all the management system. A process of making and implementation of managerial decisions on providing and guaranteeing company economic security occurs in compliance with these principles. Formation of corresponding methods of economic security management occurs on the basis of the principles in the process of the economic activity.

The article indicates the two main groups of methods, namely general scientific methods and methods concerned with management functions.

The author substantiates the interrelation between functions and methods of company economic security management as between categories of management, which are dialectically related between each other.

The author proves that implementation of functions of management of retail company economic security is carried out with the use of management methods. Selection of management methods depends on motivational purposefulness.

The author mentions that there are specific peculiarities, different manifestation forms, and margins of application for each management method.

The article proposes complex application of the mentioned general science methods and methods concerned with management functions. This process will conduce to growth of efficiency of providing retail company economic security and enhancement of each employee's interest in achievement of efficiency growth. In addition, the process will reveal ways of counteraction to threats and dangers in a modern unstable environment.

Keywords: *economic security management, retail trade company, principles, functions, methods.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Недосконалість управління економічною безпекою підприємств роздрібної торгівлі в умовах сучасних трансформаційних перетворень, його нездатність забезпечити достатній рівень економічної безпеки підприємства обумовлюють необхідність уточнення принципів і пошуку нових методів управління, які мають стати основою створення умов для чіткої організації процесу управління та підвищення його ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні положення щодо управління економічною безпекою підприємства

знайшли розвиток у працях таких відомих фахівців, як О.Р. Бойкевич [11], Т.Г. Васильців [11], О.М. Ляшенко [3], Д.А. Новикова [6] та ін. Але на сьогодні в економічній літературі не існує єдиного підходу до управління економічною безпекою підприємства, що зумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

Мета статті полягає у визначенні основних принципів, функцій та методів управління економічною безпекою підприємства роздрібною торгівлі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління економічною безпекою є складовою управління підприємством, тому концепція управління економічною безпекою має базуватися на застосуванні загальних принципів і функцій управління, а також конкретних (специфічних) функцій, які визначаються відповідними теоретико-методологічними розробками в цій сфері управління.

Результативність та ефективність управління економічною безпекою підприємств роздрібною торгівлі та досягнення її бажаного рівня залежать від того, які принципи та методи використовують керівники підприємств під час прийняття управлінських рішень.

Важливість застосування відповідних принципів управління полягає в тому, що керівники торговельних підприємств установлюють певні правила для підпорядкованих суб'єктів, на яких базується і функціонує вся управлінська система. Відповідно до визначених принципів відбувається процес прийняття та реалізації управлінських рішень щодо забезпечення та гарантування економічної безпеки підприємства. На основі принципів під час господарської діяльності підприємства відбувається формування відповідних методів управління економічною безпекою.

Роль принципів у системах управління визначається тим, що, з одного боку, принципи виступають як зведення основних законів управління, а з іншого – вони є правилами управлінської діяльності [1, с. 33].

Принципами управління є основні правила, що визначають побудову організації, поведінку суб'єкта й об'єкта в процесі управління, доцільний характер взаємин організації з навколишнім середовищем тощо. Водночас принципи управління є результатом узагальнення людьми законів, що об'єктивно діють, і закономірностей, норм, положень, які через притаманні їм властивості стають загальними для будь-яких організацій [2, с. 168].

Узагальнення методичних напрацювань з управління підприємством та його економічною безпекою дало можливість виокремити загальні та спеціальні принципи управління економічною безпекою підприємства роздрібною торгівлі (рис. 1).

Серед загальної кількості існуючих принципів управління обрано сукупність обов'язкових принципів управління економічною безпекою підприємства роздрібно́ї торгівлі, а саме: системності, комплексності, конвергентності, об'єктивності, безперервності, своєчасності, цілеспрямованості, пріоритетності, прийнятного ризику, повноти та достовірності інформації.

Принцип системності. Цей принцип передбачає розгляд економічної безпеки як системи зі своїми особливостями, що складається з певних взаємопов'язаних елементів (складових економічної безпеки торговельного підприємства), які забезпечують її життєдіяльність. Застосування цього принципу під час управління економічною безпекою підприємства пояснює взаємоузгодження інтересів стейкхолдерів щодо загроз економічній безпеці торговельного підприємства.



Рис. 1. Принципи управління економічною безпекою підприємства роздрібно́ї торгівлі

Принцип комплексності під час управління економічною безпекою полягає в інтеграційній взаємодії складових економічної безпеки роздрібно́го підприємства. Також відповідно до цього принципу слід

комплексно розглядати всі особливості торговельного підприємства та чинники впливу (соціальні, економічні, організаційні, технічні та ін.) на управління його економічною безпекою.

Принцип конвергентності виявляється як сукупність застосування різних індукційних методів щодо пошуку об'єктивного кінцевого результату управління економічною безпекою підприємства [2, с. 170].

Принцип об'єктивності. Принцип об'єктивності під час управління економічною безпекою підприємства дає можливість розглядати процес забезпечення економічної безпеки підприємства у всій складності, багатогранності й суперечливості, базуючись на сукупності позитивних і негативних фактів у процесі управління, незалежно від того, подобаються вони комусь чи ні.

Принцип безперервності означає, що забезпечення економічної безпеки підприємства роздрібною торгівлі є складним процесом, який визначає довгострокові управлінські рішення щодо рівня її забезпечення, де вони можуть циклічно повторюватися відповідно до діяльності підприємства. Цей принцип ґрунтується на припущенні, що діяльність підприємства і забезпечення належного рівня його економічної безпеки триватиме постійно.

Принцип своєчасності передбачає дотримання всіх правил з управління економічною безпекою підприємства та своєчасне прийняття управлінських рішень, оскільки несвоєчасно ухвалені рішення призводять до погіршення рівня економічної безпеки на торговельному підприємстві, що у свою чергу провокує фінансові, матеріальні, інформаційні та інші втрати підприємства.

Принцип цілеспрямованості визначається сутністю програмно-цільового управління і припускає чітку постановку цілей економічної безпеки підприємства. При цьому слід чітко визначати мету управління, вона має бути досяжна і реальна. Цілі управління економічною безпекою торговельного підприємства мають відображати загальну концепцію управління та конкретизувати основні її напрями.

Принцип прийнятної ризику передбачає контроль над рівнем ризику щодо забезпечення досягнення цілей, які стоять перед управлінням економічною безпекою підприємства роздрібною торгівлі. Рівень ризику не має перевищувати чітко визначеної допустимої межі.

Принцип взаємозалежності виявляється в тому, що функціонування і розвиток системи економічної безпеки на підприємстві роздрібною торгівлі визначається співвідношенням і характером зовнішніх і внутрішніх чинників виникнення загроз, що порушують чи визначають умови функціонування системи управління

економічною безпекою.

У результаті дослідження існуючої сукупності спеціальних принципів управління та специфіки економічної безпеки торговельного підприємства виокремлено такі спеціальні принципи, які характерні саме для управління економічною безпекою підприємства роздрібною торгівлі: моделювання управління, контролю та координації, орієнтації на результат, утримання стійкості, порівнянності (орієнтація на підвищення результату).

Принцип моделювання управління. Організаційне моделювання – це частина управлінської діяльності, спрямованої на визначення оптимальних моделей систем управління, їх основних якостей, критеріїв, характеристик, параметрів, різних відносин, процесів, ефективних із точки зору реалізації поставлених завдань, які виконують задану функцію, що передбачає втілення в процесі діяльності й вираження їх у певній знаковій формі [3]. Принципи моделювання управління можна поділити на:

а) принцип необхідної пропорційності керованої (система економічної безпеки підприємства) й керівної підсистем (керівники підприємства, менеджери, відділ безпеки підприємства) передбачає раціональне співвідношення всередині системи управління економічною безпекою підприємства та між ними для забезпечення ефективного функціонування цих підсистем, оскільки складність або однорідність керованої підсистеми має відповідати такій самій складності й однорідності підсистеми керівної;

б) принцип оптимального зіставлення централізації й децентралізації управління. Під час управління економічною безпекою підприємства в процесі його розвитку рівень централізації управління змінюється, тому доречно моделювати для кожного етапу розвитку оптимальний рівень централізації (децентралізації) управління, вищий рівень, на якому приймається рішення щодо управління економічною безпекою, та нижчий рівень, на який воно спрямоване;

в) принцип участі працівників в управлінні – участь працівників торговельного підприємства в управлінні економічною безпекою, що підвищує відповідальність працівників та ефективність управління;

г) принцип делегування і відповідальності означає передачу завдань управління економічною безпекою підприємства особі, яка бере на себе відповідальність за їх виконання.

Принцип контролю та координації в управлінні економічною безпекою підприємства полягає в установленні стандартів, вимірюванні фактичних досягнутих результатів рівня економічної безпеки, розробки координаційних дій, якщо досягнуті результати управління відрізняються від запланованих.

Принцип орієнтації на результат – це принцип, відповідно до якого управління економічною безпекою підприємства спрямовано на отримання результату, тобто забезпечення відповідного рівня економічної безпеки підприємства роздрібною торгівлі. Акцент на досягненні бажаного результату дозволяє досягати своїх цілей і робити це найбільш раціонально.

Принцип порівняльності (орієнтація на підвищення результату). Цей принцип означає необхідність забезпечення порівняльності результатів управління економічною безпекою торговельного підприємства із запланованими результатами (плановим рівнем економічної безпеки підприємства) за рахунок функціонування системи управління на підприємстві.

Принцип прогресивності й максимуму ефекту, тобто під час обґрунтування ефективності певного заходу з управління економічною безпекою підприємства перевагу слід віддавати тому, який дозволяє отримати найбільший позитивний ефект.

Зазначимо, що наведені вище принципи є лише рекомендованими, вони можуть доповнюватися та деталізуватися під час функціонування системи управління підприємством. Слід також відзначити, що застосування системи принципів в управлінні об'єднує різні завдання в один цілісний механізм, що діє на об'єкт управління і сприяє ефективному досягненню цілей економічної безпеки підприємства.

У науковому пізнанні істинним має бути не тільки його кінцевий результат, тобто система нових наукових знань, але і шлях, що веде до цього результату. Таким шляхом у науці були й залишаються її методи. У найширшому розумінні метод є шляхом дослідження [4].

Концепція управління економічною безпекою торговельного підприємства має забезпечувати комплекс методів організації управління щодо запобігання небезпекам і загрозам.

Під час управління економічною безпекою підприємства для досягнення її цілей використовують різні способи, прийоми, підходи, що впорядковують, спрямовують та організують виконання етапів, функцій, операцій, необхідних для прийняття управлінських рішень. У сукупності – це методи управління, що формують систему правил управління економічною безпекою підприємства, збільшують знання про управління та сприяють розвитку теорії управління.

У практиці управління економічною безпекою підприємства роздрібною торгівлі пропонуємо виділити дві основні групи методів – загальнонаукові та відносно до функцій управління (рис. 2).

Основу системи методів, використовуваних в управлінні, становить загальнонаукова методологія, що передбачає системний, комплексний підхід до вирішення проблем, а також застосування таких методів, як моделювання, експериментування, конкретно-історичний підхід, економіко-математичні й соціологічні вимірювання. Специфіка управління як виду

діяльності істотно впливає на форми, масштаби та результативність застосування загальнонаукових методів [5].

Серед значної кількості загальнонаукових управлінських методів, які доцільно застосовувати під час управління економічною безпекою підприємства роздрібною торгівлі, найбільш прийнятні емпіричні та експериментальні.

Емпіричні методи базуються на практичній діяльності, під час осмислення якої можна уявити особливості економічної безпеки підприємства. Ці методи поділяються на методи спостережень та експериментальні.

Метод спостережень надає змогу з мінімальним втручанням, шляхом спостереження отримати інформацію про рівень економічної безпеки на підприємстві, а *експериментальний метод* забезпечить дослідження економічної безпеки підприємства шляхом створення штучної ситуації для вивчення її особливостей.



Рис. 2. Методи управління економічною безпекою підприємства роздрібною торгівлі

Особливим під час управління економічною безпекою підприємства є *метод розумового експерименту*. У разі його застосування можна проводити розумове моделювання процесу забезпечення та гарантування економічної безпеки торговельного підприємства, установлювати її рівень під час змін умов функціонування підприємства. Цей метод управління доречно поєднувати з методом моделювання діяльності щодо гарантування економічної безпеки торговельного підприємства та планування її рівня.

Під час управління економічною безпекою підприємства важливим є використання *методу комплексного підходу*. Комплексний підхід в управлінні забезпечує ефективне досягання цілей системи управління, урахуваючи взаємодію з сучасним мінливим зовнішнім середовищем, сповненим небезпек і загроз.

До загальнонаукових методів управління належить і *метод соціологічних досліджень*. Використання цього методу під час управління економічною безпекою торговельного підприємства забезпечує вирішення проблем із персоналом на підприємстві, тобто його роллю в появі відхилень від визначених цілей із досягнення відповідного рівня економічної безпеки на підприємстві та вибором шляхів його забезпечення.

Загальнонаукові методи є фундаментальною основою, на якій базуються методи відносно функцій управління.

Розглянемо методи управління економічною безпекою торговельного підприємства відносно виділених функцій управління. У попередньому дослідженні автором було класифіковано функції управління економічною безпекою торговельного підприємства на первинні та функції з'єднання.

До первинних функцій управління віднесено такі: планування (у тому числі стратегічне), організація (структура взаємозв'язків між структурними компонентами, тобто складовими економічної безпеки, організаційна структура), мотивація (мотиваційне забезпечення функціонування системи економічної безпеки, координація (регулювання системою економічної безпеки, оперативне керівництво), контроль (своєчасний контроль, оцінка ефективності функціонування системи економічної безпеки та забезпечення рівня економічної безпеки).

Функції з'єднання складаються із прийняття рішень щодо управління рівнем економічної безпеки підприємства і функції комунікації, тобто обміну інформацією щодо формування, функціонування та підвищення рівня економічної безпеки торговельного підприємства.

Розглянемо детальніше методи відповідно до визначених функцій управління економічною безпекою підприємства роздрібною торгівлі.

Метод стратегічного планування – це метод, що забезпечує здійснення таких взаємопов'язаних функцій, як визначення цілей і завдань економічної безпеки торговельного підприємства, забезпечення достатнього рівня економічної безпеки підприємства у вигляді певних показників, що сприятиме його стабільному функціонуванню та розвитку в майбутньому. Також зазначимо, що на основі планування здійснюються всі функції управління.

На етапі *реалізації планів щодо управління* економічною безпекою підприємства розробляються заходи для здійснення стратегії управління.

Адміністративні методи управління економічною безпекою торговельного підприємства – це засоби адміністративного впливу на працівників. Вони поділяються на організаційні (організаційне регламентування, організаційне нормування й організаційне проектування та аб.) та розпорядчі, що виражаються у вигляді розпорядження, наказу, угоди (розподіл працівників підприємства у відповідно до інтересів і здібностей кожного з них). Такий розподіл на підприємстві сприяє гарантуванню економічної безпеки та ефективнішому його функціонуванню на ринку.

Доцільність застосування *мотиваційних методів* – таких, що включають різні форми й види спонукання працівників до праці (навчання, різні моральні стимули, оплата праці, виплата премій, підвищення по службі тощо) обумовлена важливістю людського фактора під час прийняття управлінських рішень.

Суть *методу оперативного керівництва* під час управління економічною безпекою полягає у веденні безперервної роботи та координації поточної діяльності з усіма службами та відділами. Це управління в режимі «реального часу» [6].

Одним із найважливіших методів управління економічною безпекою підприємства є *метод контролю*. Усі методи, що нами зазначені, мають нерозривний зв'язок із ним. Метод контролю застосовується з метою виявлення загроз підприємства раніше, ніж вони будуть мати серйозні наслідки. За результатами контролю можна визначити, чи виконує система управління економічною безпекою свої цілі й свою головну функцію.

Для визначення рівня економічної безпеки деякі фахівці рекомендують застосовувати метод аналізу та обробки сценарію, методи оптимізації, теоретико-ігрові методи, методи теорії нечітких систем, спрямовано-цільовий метод та інші, які поки що не отримали ґрунтового теоретичного дослідження та широкого практичного застосування [7].

Методи, що відповідають управлінським функціям з'єднання, складаються з *методу прийняття рішень* і *методу управління комунікаціями*.

Комунікації – це процес обміну ідеями та інформацією між людьми. Він є значущим під час управління економічною безпекою торговельного підприємства.

Комунікації мають величезне значення для успішної діяльності підприємств і становлять одну зі складних проблем менеджменту. Ефективно працюючими керівниками вважають тих, хто ефективний у комунікаціях. Менеджери повинні досконало володіти мистецтвом комунікації. Від ефективності комунікаційних зв'язків і взаємодій залежить майбутнє підприємства та людей, що працюють на ньому [8].

Управління комунікаціями забезпечує підтримку системи зв'язку (взаємодій) між учасниками системи управління, передачу управлінської та звітної інформації, спрямованої на забезпечення досягнення цілей економічної безпеки підприємства. Кожен працівник підприємства має бути підготовлений до взаємодії в рамках управління економічною безпекою відповідно до його функціональних обов'язків [9].

Отже, слід зазначити, що між функціями та методами управління економічною безпекою підприємства існує взаємозв'язок, адже ці категорії менеджменту діалектично пов'язані між собою.

Реалізація функцій управління економічною безпекою роздрібного підприємства здійснюється за допомогою методів управління. До основних завдань менеджменту торговельного підприємства входить розробка методів управління, способів і прийомів впливу на працівників, що відповідають вимогам і забезпечують виконання завдань та досягнення цілей управління.

Вибір методів управління економічною безпекою підприємства залежить від мотиваційної спрямованості. Тривале застосовування одного й того самого методу управління навіть у разі його ефективності не є можливим, адже керований об'єкт може втратити реакцію на керівну дію і мотивація зникне. Тому існує проблема перманентного пошуку найкращого методу впливу для досягнення бажаного результату – забезпечення та гарантування економічної безпеки підприємства.

Зазначимо, що кожен метод управління має свої специфічні особливості, власні форми вияву, а також свої межі застосування. Тому під час управління економічною безпекою роздрібного підприємства застосування методів має відбуватися комплексно й оперативно, що забезпечить ефективність управління.

Висновки. Управління економічною безпекою підприємства роздрібної торгівлі має базуватися на визначених принципах і методах та реалізовуватися за допомогою виокремлених функцій управління. Реалізація наведених принципів під час управління економічною безпекою підприємства дає змогу досягти цілей управління й

реалізувати поставлені завдання. Комплексне використання запропонованих методів як загальних, так і методів відносно функцій управління сприятиме підвищенню ефективності забезпечення економічної безпеки торговельного підприємства та зацікавленості кожного працівника в досягненні підвищення її рівня, а також розкриє шляхи протидії загрозам і небезпекам у сучасному нестабільному економічному середовищі. Подальші дослідження спрямовані на побудову концепції управління економічною безпекою підприємства роздрібної торгівлі.

Список джерел інформації / References

1. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства : монографія / О. М. Ляшенко. – Луганськ : Вид-во СНУ аб. В. Даля, 2011. – 400 с.
Liashenko, O.M. (2011), *Conceptualization of management of company economic security: monograph* [Kontseptualizatsiya upravlinnya ekonomichnoyu bezpekoju pidpryemstva: monohrafiya], Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Luhansk, 400 p
2. Лядько І. Ю. Общій менеджмент / І. Ю. Лядько, В. Г. Сумцов. – Луганськ : СНУ, 2004. – 278 с.
Ladyko, I.Yu., Sumtsov, V.H. (2004), *General management*, [Obshchyy menedzhment], Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Luhansk, 278 p.
3. Основні принципи моделювання управлінських систем [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.frontmanagement.org>
“The main principles of modeling management systems”, available at: <http://www.frontmanagement.org>
4. Бондарев В. П. Концепция современного естествознания / В. П. Бондарев. – М. : Альфа-М, 2003. – 464 с.
Bondarev, V.P. (2003), *A conception of modern natural science* [Kontseptsyya sovremennoho estestvoznaniya], Alfa-M, Moscow, 464 p.
5. Новиков Д. А. Теорія управління організаційними системами / Д. А. Новиков. – М. : Фізматліт, 2007. – 584 с.
Novikov, D.A. (2007), *The theory of organizational systems management* [Teoriya upravlinnya orhanizatsiynymy systemamy], Fizmatlit, Moscow, 584 p.
6. Мельниченко О. І. Методи оперативного управління в дорожньому будівництві / О. І. Мельниченко, В. В. Сохань // Вісник НТУ «ХПІ». – 2014. – № 2 (1045). – С. 43–51.
Melnychenko, O.I., Sokhan, V.V. (2014), “Methods for operative management in road construction”, *The Herald of National Technical University “Kharkov Polytechnic Institute”* [“Metody operativnoho upravlinnya v dorozhn'omu budivnytstvi ”], No. 2 (1045), pp. 43-51.
7. Іванова Н. С. Методи оцінки ефективності системи економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / Н. С. Іванова. – Режим доступу : <http://intkonf.org/>
Ivanov, N.S. “Methods for estimation of efficiency of company economic security system” [“Metody otsinky efektyvnosti systemy ekonomichnoyi bezpeky

pidpryemstva”], available at: <http://intkonf.org/>

8. Ясенова І. С. Управління комунікаціями проекту [Електронний ресурс] / І. С. Ясенова, А. В. Підгорна. – Режим доступу : [http://avia.nau.edu.ua/Yasenova, I.S., Pidhorna, A.V. “Management of project communications” \[“Upravlinnya komunikatsiyamy proektu”\]](http://avia.nau.edu.ua/Yasenova, I.S., Pidhorna, A.V.), available at: <http://avia.nau.edu.ua/>

9. Управління комунікаціями проекту / В. І. Торкатюк, Л. П. Вороновская, С. В. Аксенова та аб. Харківська національна академія міського господарства. – Режим доступу : <http://eprints.kname.edu.ua/>

Torkatiuk, V.I., Voronovskaia, L.P., Akseanova, S.V., Leunenکو, O.V., Hrytsanenko, M.V. “Management of project communications” [Upravlinnya komunikatsiyamy proektu], Kharkiv National Academy of Urban Economy, available at: <http://eprints.kname.edu.ua/>

10. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич, В. В. Каркавчук. – Львів, 2012. – 386 с.

Vasiltsev, T., Voloshin, V., Boykevich, O., Karkavchuk, V. (2012), *Financial and economic security of Ukrainian companies: strategy and mechanism of providing: monograph [Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpryemstv Ukrainy: strateghiya ta mekhanizmy zabezpechennja]*, Lviv, 386 p.

Чорна Марина Віталіївна, д-р екон. наук, проф., кафедра економіки підприємств харчування та торгівлі, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-58; 0661463292; e-mail: mv.1008@mail.ru.

Черная Марина Витальевна, д-р екон. наук, проф., кафедра економіки підприємства питання и торгівлі, Харьковский государственный университет питання и торгівлі. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-58; 0661463292, e-mail: mv.1008@mail.ru.

Chorna Maryna, Doctor of Economic Sciences, professor, Head of Department of Economics of Food Technology and Trade Enterprises, Kharkov State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska St., 333, Kharkov, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-58; 0661463292; e-mail: mv.1008@mail.ru.

Шуміло Ольга Станіславівна, канд. екон. наук, доц., кафедра фінансів та кредиту, Харківський національний університет будівництва та архітектури. Адреса: вул. Сумська, 40, м. Харків, Україна, 61002, Тел.: 0953468555; e-mail: olga_shumilo@mail.ru.

Шумило Ольга Станиславовна, канд. екон. наук, доц., кафедра финансов и кредита, Харьковский национальный университет строительства и архитектуры. Адрес: ул. Сумская, 40, г. Харьков, Украина, 61002. Тел.: 0953468555; e-mail: olga_shumilo@mail.ru.

Shumilo Olga, PhD, associate professor of finance and credit Kharkiv National University of Construction and Architecture. Address: Str. Sumi, 40, Kharkiv, Ukraine, 61002. Tel.: 0953468555; e-mail: olga_shumilo@mail.ru.

Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук, проф. Крутовою А.С.

Отримано 15.10.2016. ХДУХТ, Харків.